

ENTREVISTA A J.V. FOIX¹

SERRALLONGA.- L'Escola de Mestres d'Osona us agraeix efusivament que hàgiu accedit a la present entrevista. Penso començar per demanar-vos per la salut. Sempre heu estat un home sa...

FOIX.- Actualment, quan em presenten algú i em pregunten: com esteu?, tinc una sola frase: Ullcluc i camacoix. Això s'acaba.

S.- De totes maneres vós creieu en allò de *mens sana in corpore sano*. No va sempre junt? O diguem que teniu encara una joventut mental que meravella el jovent.

F.- M'ho diuen. Gairebé m'ho faran creure, que jo he mantingut les facultats que es perden a la meva edat. N'he mantingut una que no és fàcil de veure en d'altres, que és la claredat mental, i la facultat de coordinació de les idees, que se sol perdre. En canvi, ja he agafat, en aquest aspecte, la pèrdua de memòria, tan freqüent. Ara vós podeu dir-me el vostre nom i demà, en haver-vos d'esmentar a Barcelona, no recordar-lo, de moment.

S.- Aquesta claredat mental té a veure amb el fet que vós vau decidir un dia de no escriure més versos? O no és ben veritat i encara n'heu escrit algun altre?

F.- No, realment, jo, a partir de l'últim vers [de llavors], no n'he escrit cap més. Hi ha una excepció, a darrera hora, que és una prosa que sortirà ara en un llibre que es dirà *Foix-Tàpies*, en el qual, un llibre de bibliòfil, hi ha un text meu, breu, en forma poemàtica, il·lustrat per en Tàpies.

S.- Ara que parlem de Tàpies: la vostra vida juvenil va començar pràcticament amb la relació, molt forta, amb artistes, per exemple amb el vostre amic Josep Obiols. Creieu que l'art, la pintura potser

1. Feta per Segimon Serrallonga l'1 de desembre de 1984. Gravada i filmada als Estudis Universitaris de Vic per Miquel Perez.

més especialment, ha influït en la vostra obra poètica? I la vostra obra poètica ha influït en l'obra pictòrica de l'Obiols, en la d'en Tàpies?

F.- Potser hauríem de fer una diferència entre els dos tipus de pintura que poden representar l'Obiols, el meu gran amic, i en Tàpies, que és amic, també, i amb el qual he mantingut relacions ben afectuoses. Amb l'Obiols vam començar de molt joves. Teníem vuit o nou anys, que anàvem a l'escola primària, i ja aprofitàvem els diumenges per anar a Vallvidrera, ell a dibuixar arbredes i pins solitaris, jo a llegir versos dels que es publicaven aleshores, dels autors que tenien més nom.

S.- L'Obiols va tenir una relació epistolar important amb en Riba, per exemple quan en Riba era a Grècia. Vós, al *Diari de 1918*, parleu molt impressionat de la figura de Riba. És un home que us va fer realment companyia al llarg de la vida?

F.- Jo el vaig tenir sempre com un gran company. El visitava molts diumenges, com feia altra gent. Ja sabeu que s'ha dit que els diumenges es reunien al costat de Riba la gent de més vigor intel·lectual. I es callava. Vull dir que parlar el mestre, parlar en Riba, era romandre tots en un silenci absolut. L'home sabia, com ja sabeu, molts idiomes i recitava perfectament poemes en francès, en alemany...

S.- La vostra poètica, que no ha estat potser mai definida d'una manera ben clara, comprèn tant la prosa com el vers. Per què? Ordinàriament la gent distingeix molt clarament la prosa del vers. Vós, evidentment, també ho feu, però no tant.

F.- No tant, és possible. De fet, ningú no se n'ha adonat encara: diversos poemes en prosa es poden posar perfectament en vers, sense tocar-ne res es poden alinear. Vol dir que hi ha un sentit del ritme que porto de molt petit, i de l'harmonia. Les al·literacions i les assonàncies en mi són molt naturals. De manera que em surten de vegades, tot sovint, en converses privades.

S.- Justament us volia demanar si aquest vostre llenguatge tan ple de meravella era fruit també del treball sobre la llengua al llarg de la vida. És a dir, aquest llenguatge us ve de Déu do o us l'heu guanyat?

F.- Gairebé me l'he guanyat, jo us ho diré. Sí, he tingut la sort d'haver anat a néixer en un barri de Barcelona on encara avui parla català un 72% de la població, que és Sarrià. Vaig agafar en aquella època el vocabulari popular del meu barri, que ha desaparegut completament del barceloní corrent. Molt sovint em vénen a preguntar el sentit d'alguns mots. Jo pensava que eren corrents, però ja han desaparegut, perquè la família no els fa servir.

S.- Vós, doncs, havíeu begut el lèxic i la llengua de llavis populars. A Port de la Selva també?

F.- No. Sí. Port de la Selva pot haver-hi influït, en part. Allò que més va influir-me, a més d'allò que porto jo mateix de natural, va ser la lectura dels clàssics catalans. Jo anava a la universitat a fer el primer curs de Dret, i, en comptes d'anar a classe, anava de dret a la biblioteca, a llegir tot allò que hi pogués haver de català antic. A mi m'interessava el català des del segle XIII, que és el de Ramon Llull, fins al català que va fins abans d'arribar al Rector de Vallfogona. Efectivament, m'ha influït o he pogut millorar i omplir de sentit mots i certes expressions lexicals, cosa que no hauria fet sense aquestes lectures. De manera que no tot és natural, a l'home.

S.- Sou realment sorprenent, quan comencem de pensar que us agradava tant l'aviació, i us agradava l'avantguarda de l'art... ara voldria demanar-vos si no us espanten les tècniques modernes, les màquines traductores, la informàtica... Sembla que fins les criatures vulguin resoldre problemes mentals i de llengua per la via tecnològica.

F.- Reconec que no continuo amb el mateix entusiasme, perquè en arribar a certa edat, als noranta anys, les directives mentals canvien i les preocupacions són diverses de les que es tenen fins als 85 anys. Això per fixar un límit. Malgrat tot, en el tipus de poema que vaig començar... El primer poema que vaig escriure va ser un sonet, molt semblant aparentment als que surten a *Sol, i de dol*, el vaig presentar al meu professor de literatura de batxillerat, que es deia Moles precisament, Moles amb e, i que començava amb el vers..., no, no me'n recordo..., que tenia un to semblant a allò que són els poemes de *Sol*,

i de dol, i el professor em va dir: «Home, teniu bastant el sentit de l'harmonia, vós sabreu fer versos musicals, si us ha tocat el flam o el llamp o la guspira, que ve de dalt, i que us dóna allò que és la poesia.»

S.- Considereu que això és ser un bon mestre.

F.- Sí.

S.- Una altra pregunta, que em fa una mica de vergonya de fer-la, però ens interessa a tots de conèixer la vostra opinió. Vós creieu en l'existència de genis? I si hi creieu, què és per a vós un geni?

F.- És un problema que em plantejo. És curiós que hàgim coincidit. Ahir en parlàvem a casa amb uns amics. Parlàvem del geni, discutint una expressió que jo havia usat sobre la possibilitat que només aquell que neix arrelat ja en un sentit determinat, sigui en filosofia, sigui en art, sigui en literatura, arriba a ser, a descobrir-se, i llavors s'hi expressa perfectament. És el que trobem en Picasso. El cas Picasso és un cas d'art, com dèiem ahir amb els meus amics, quasi genial, perquè a una edat que gairebé no se sap agafar el llapis, ell ja dibuixava. I en poesia, jo no recordo haver vist... recordo el meu cas, d'haver volgut fer un sonet als 14 anys, que després vaig acceptar... Més tard, de gran, han vingut a casa a ensenyar-me provatures de poemes i, efectivament, coneixeu que hi ha dos tipus de gent que poden fer literatura i que poden fer pintura, però aquella guspira, diguem-ho així, que és el geni, es dóna en molt pocs.

S.- Se sol suposar, quan es parla d'un geni, que es neix geni i ja està. No creieu també que existeix una altra cosa —heu parlat de Picasso, podríem parlar igualment de Bach. Aquestes persones són molt treballadores. No són gent que té una *voluntat* genial?

F.- Genial, sí, exacte. Ho crec així.

S.- Us he fet enraonar molta estona... Us voldria demanar dues coses més, encara. Vós heu treballat per Catalunya des del vostre lloc i ho heu fet, a parer nostre, genialment. La pregunta és: què us agradaria que fos Catalunya d'ara endavant?

F.- Exactament crec que hauria d'ésser allò que nosaltres volfem que fos quan publicàvem les nostres primeres revistes. És a dir, jo pertanyia al grup que en podríem dir antifolkloric. Nosaltres combatíem gairebé tot allò que representava el catalanisme, la simple manifestació, la manera de manifestar-se del poble, tot sol, sense influència d'una cultura superior.

S.- I en canvi, durant els anys que va ser director de la pàgina literària de "La Publicitat", no publicàveu pas només els versos que us agradava de publicar, sinó també d'altres, per exemple d'en Guasch.

F.- Efectivament, però per una decisió meva, en posar-me a fer de director literari de "La Publicitat". Al cap d'un temps de ser-ne, hi vaig introduir la plana de cultura, que es publicava cada dia. Un dia era de ciències, un altre de música. Els diumenges era de poesia. I aleshores vaig fer, ja us en recordeu, la distinció, tipogràficament, entre els poetes que es poden considerar com a mestres en poesia, que ocupaven el centre amb un tipus de lletra diferent, i aquells poetes que, essent poetes reconeguts a la seva manera, premiats als Jocs Florals, que han publicat fins i tot llibres, però que figuren en segon o tercer ordre de la poesia, que anaven sempre al costat amb lletra inferior.

S.- Voldria demanar-vos un consell, si és que a vós us agrada de donar-ne cap. Què li diríeu a un mestre de literatura que ha d'ensenyar de llegir versos?

F.- Home, és un tema que no he tractat mai, ni me n'he preocupat mai. Malgrat tot, darrerament, havent hagut de concórrer a actes de final de curs, he sentit a llegir versos, fins i tot de mi, i s'han llegit molt malament. I ha estat aleshores que he començat, no a preocupar-me'n, però sí a fixar-m'hi, i a dos o tres professors els vaig advertir que l'ensenyament de la lectura que feien de poesia no era aquell que esperaven els poetes.

S.- L'espectacle d'avui, muntat per Jordi Sarrate, amb els recitals de la rapsoda Montserrat Grau, semblava molt satisfactori. Què en penseu?

F.- Sí, els ha recitat perfectament, i tant de bo, tant de bo que el seu exemple fos seguit.

S.- Això ho hem fet a l'Escola de Mestres d'Osona. Al jovent que hi estudia, quin consell li donaríeu, no solament de cara a la literatura, sinó de cara a la llengua, de cara al país, de cara a tot?

F.- No ho sé. Desconec la mentalitat, més ben dit, l'estat de la cultura general del país, si més no com conec en part la meva. Jo, per exemple, sé, per aquest acte de presència que he fet en aquest mateix final de curs, que a totes les escoles es produeix el mateix fenomen. Hi ha un grup de nois i noies eixerits, simpàtics i superdotats, sí, alguns de superdotats, d'altres no tan eixerits, però també dotats, però gairebé més de la meitat té una formació cultural inferior a la que caldria perquè els lectors de poesia fossin tal com nosaltres esperem.